

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН”
(для магістрів)**

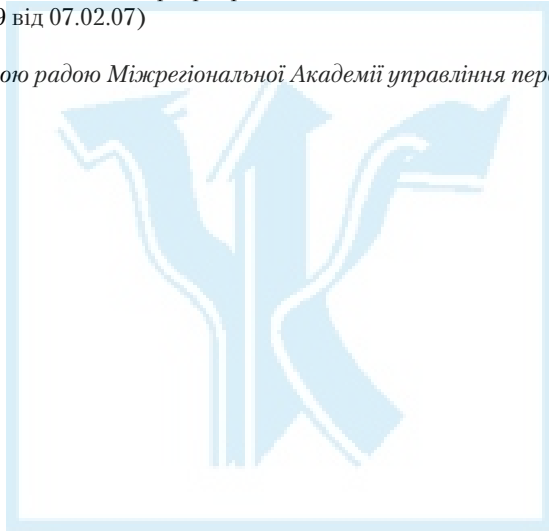
МАУП

Київ 2007

Підготовлено професором кафедри фінансів і статистики *І. М. Найдюновим*

Затверджено на засіданні кафедри фінансів і статистики
(протокол № 9 від 07.02.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Найдюнов І. М. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Методика викладання фінансово-економічних дисциплін” (для магістрів). — К.: МАУП, 2007. — 46 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Методика викладання фінансово-економічних дисциплін”, теми контрольних робіт, контрольні питання, тести, методичне забезпечення контролю знань, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Підготовка кваліфікованого фахівця-викладача фінансово-економічних дисциплін у системі вищої освіти постійно вдосконалюється і трансформується під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників. Значну роль у цьому процесі відіграє самостійна робота студентів. Вона відповідно до нових державних освітніх стандартів не повинна становити менше 50 % часу, передбаченого для засвоєння основної освітньої програми. Базуючись на класичних та інноваційних підходах до навчально-пізнавальної діяльності студентів, технологія самостійної роботи з дисципліни “Методика викладання фінансово-економічних дисциплін” інтенсифікується, здійснюється її оптимізація з урахуванням економічних і соціальних змін в Україні, вимог державних законодавчих та нормативних документів, які передбачають спрямованість вищої освіти України на європейську інтеграцію. З огляду на зазначені чинники при розробці методичних рекомендацій було враховано таке: в сучасних умовах організація самостійної роботи студентів над проблемами методики викладання у вищій школі спеціальних і споріднених навчальних курсів дає змогу не тільки поглибити та інтенсифікувати процес пізнання студентами явищ навколишньої дійсності, а й гуманістично спрямувати його за змістом, технологічними компонентами та структурними елементами; самостійна робота студентів не тільки вдосконалюється, а й змінюється за структурно-організаційною технологією відповідно до інноваційних тенденцій у системі вищої освіти України та Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації; методика викладання фінансово-економічних дисциплін передбачає не тільки визначення проблем організаційної технології самостійної роботи студентів, а й формування у студентів умінь, навичок її оптимізації та інтенсифікації. У цьому зв'язку концептуально розкрито основні аспекти організаційної технології самопізнання, самооцінки, самовдосконалення студентами основ методики викладання фінансово-економічних дисциплін.

Мета вивчення дисципліни “Методика викладання фінансово-економічних дисциплін” – опанувати механізми технології самостійної роботи за програмою, визначити її особливості, актуалізувати розвиток професійно значущих особистих дидактичних здібностей та вмінь.

Завдання дисципліни:

- удосконалення знань із загальної методики організації навчання у вищому закладі освіти та сучасної специфіки викладання фінансово-економічних дисциплін;
- ознайомлення з упровадженням сучасних інноваційних підходів вітчизняних і зарубіжних науковців як до навчально-пізнавального процесу у вищій школі загалом, так і до його структурних елементів;
- самооцінка вмінь і навичок підготовки, проведення лекційних і практичних занять з фінансово-економічних дисциплін;
- формування навичок особистісної методичної майстерності, педагогічної техніки, комунікативних здібностей, умінь і навичок індивідуального і колективного спілкування;
- самопізнання основних проблем організації та методики діагностики навчальної діяльності, науково-пошукової роботи.

Дисципліна “Методика викладання фінансово-економічних дисциплін” пов’язана з такими навчальними дисциплінами, як “Економіка та підприємництво”, педагогіка, психологія, філософія, соціологія та культурологія.

Методичні підходи. При підготовці методичних рекомендацій було враховано таке: їх розробка здійснювалась на основі системного підходу, що забезпечує діалектичну єдність і взаємозв’язок мети, завдань викладання і опанування дисципліни; відповідну структуру і зміст; форми, методи організації самостійної навчальної діяльності студентів; комунікативну взаємодію на рівні викладач – студент; забезпечення дидактичної якості рекомендацій на основі врахування об’єктивних законів функціонування та розвитку дидактичної системи; старанного аналізу і точної оцінки навчального процесу; співвідношення фактичного стану з бажаним; визначення складності висунутих проблем викладання та навчання; прогнозування впливу як позитивних, так і негативних факторів на процес самостійної роботи тощо; використання різних за видами, типами, формами навчально-методичних матеріалів у процесі самостійного вивчення дисципліни: тематичні, оперативні плани; деталізація за обсягами планових організаційних форм; оптимальний добір контрольних, типових питань, навчальної літератури тощо; необхідність всебічного обліку при визначенні мети та завдань самостійної роботи: якісного виконання законодавчих, директивних та нормативних документів; сучасних досягнень педагогічної науки, інноваційних технологій навчального процесу, передового досвіду викладання.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Загальні основи методики навчання у вищій школі
Лекційні заняття	
1	Методика викладання фінансово-економічних дисциплін як навчальний предмет
2	Основи порівняльної дидактики у вищій школі. Болонський процес
3	Сутність, зміст категорійно-понятійного апарату дидактики вищої школи
4	Операційно-діяльнісний компонент навчального процесу – основа викладання
5	Основні засоби ефективного сучасного навчання
Семінарські заняття	
6	Організаційна технологія навчально-пізнавального процесу у вищому навчальному закладі
Самостійна робота	
7	Сутність, зміст категорійно-понятійного апарату дидактики вищої школи
8	Основні засоби ефективного сучасного навчання
	Змістовий модуль II. Основи організації та методики проведення занять з фінансово-економічних дисциплін
Лекційні заняття	
9	Сутність, зміст, специфіка викладання фінансово-економічних дисциплін
10	Сучасна методика проведення семінарських і практичних занять

1	2
Лабораторно-практичні заняття	
11	Навчальна лекція – основна форма викладацької діяльності
12	Організаційна технологія проведення семінару
Самостійна робота	
13	Система відбору інформації та інформаційного забезпечення викладання фінансово-економічних дисциплін
14	Організація методичної роботи викладача спеціальних дисциплін
15	Форми організації контролю знань та особливості їх застосування
16	Викладач вищого навчального закладу
17	Викладання спеціальних фінансово-економічних дисциплін та їх інформаційне забезпечення
18	Навчальна лекція – основна форма викладацької діяльності
19	Організаційна технологія проведення семінару
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ
ДИСЦИПЛІН”

Змістовий модуль І. Загальні основи методики навчання
у вищій школі

Визначення, обґрунтування методики викладання навчального предмета. Методологічні підходи до дидактики вищої школи: історичні та сучасні аспекти. Сучасні методологічні закономірності, категорії, які забезпечують упровадження інноваційних технологій у змісті та методиці викладання.

Дефініція, зміст порівняльної дидактики з позицій теорії, організації та методики. Модернізація, особливості вищої освіти в зарубіжних країнах. Основні дидактичні теорії та концепції організації навчання у США, країнах Західної Європи. Організаційна технологія навчання у вищих навчальних закладах у зарубіжних країнах.

Дидактичний аспект навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі, її основні етапи. Ейдос, тезаурус категорійно-понятійного апарату дидактики вищої школи: вища освіта як основний завершений результат процесу навчання, її зміст; викладання як діяльність викладача; навчання як діяльність студента; облік результатів підготовки спеціалістів; кваліфікаційна карта; рівні опанування дидактикою вищої школи. Навчально-пізнавальний процес у закладах вищої освіти: дефініція, основні структурні компоненти. Характеристика загальних дидактичних закономірностей та принципів викладання, функцій навчально-пізнавальної діяльності.

Характеристика операційно-діяльнісного компонента процесу навчання. Сутність, зміст, методика ефективності пояснювально-ілюстративного, проблемного, програмованого, модульного типів навчання. Діяльність викладача, студента у процесі всіх типів навчання. Лекція, семінар, практичні та лабораторні заняття в організаційних формах навчального процесу. Система відбору навчальної інформації для викладацької діяльності у процесі різних організаційних форм. Специфіка форм організації навчально-пізнавального процесу в навчальних закладах, рівні акредитації. Інноваційні технології проведення лекцій, семінарів, лабораторних та практичних занять. Методи та засоби навчально-пізнавального процесу у вищому навчальному закладі: сутність, зміст, класифікація.

Історико-теоретичний та інтегрально-інтернаціональний аспект основних засобів ефективного навчання у вищому навчальному закладі. Педагогічна техніка викладача в навчальному процесі та її основні складові: техніка володіння власними рухами, управління емоціями, уміння соціальної перцепції, техніка мовлення, організація контакту, управління педагогічним спілкуванням. Внутрішня педагогічна техніка: педагогічний оптимізм, упевненість у собі, відсутність страху перед аудиторією та емоційного напруження, наявність вольових якостей. Зовнішня педагогічна техніка: фізіогноміка, артефакти, система запахів, текесика, просодика, екстралінгвістика, кінесика, часові характеристики спілкування. Структурна схема мімічних ознак емоційних станів. Тезаурус, іманентне значення, особливості, функції, види методики педагогічного спілкування. Діалогічне спілкування, контакт у педагогічному діалозі, структура спілкування як процес, стиль педагогічного спілкування викладача.

Змістовий модуль II. Основи організації та методики проведення занять з фінансово-економічних дисциплін

Сутність, зміст специфіки викладання фінансово-економічних дисциплін. Методологічні підходи до змісту та характеру викладання. Застосування дидактичних закономірностей та принципів у процесі викладання. Визначення місця та значення фінансово-економічних дисциплін у системі навчальних планів та їх ролі у формуванні фахівця відповідного кваліфікаційного рівня. Понятійний апарат викладання фінансово-економічних дисциплін: ринок, попит, пропозиція, власність, фінанси та ін.

Характеристика системи відбору інформації та інформаційного забезпечення викладання фінансово-економічних дисциплін. Організація та методика відбору інформації про навчальний предмет. Функції відбору інформації. Склад інформаційного забезпечення, необхідність його постійного поповнення та оновлення. Визначення законодавчо-нормативних документів, необхідних для вивчення конкретних дисциплін. Відбір інформації, її впровадження як процес. Специфічні засоби відбору інформації. Принципи створення системи засобів навчання. Методика накопичення, фіксації та впровадження відібраної інформації у викладацькій діяльності. Робота зі статистичною інформацією: добір і систематизація статистичних даних до тем дисциплін, що викладаються. Збирання фактичних даних про фінансово-господарську діяльність суб'єктів підприємницької діяльності, стан ринку, аналіз і використання цієї інформації в розробці практичних завдань і ділових ігор.

Гносеологічні аспекти організації методичної роботи викладача фінансово-економічних дисциплін. Структура і зміст навчально-методичного комплексу дисципліни: програма вивчення дисциплін; робоча програма; методичне забезпечення семінарських, практичних і самостійних занять студентів; методичні вказівки до виконання та тематика контрольних робіт для студентів-заочників; методичне забезпечення контролю знань; методичні вказівки до курсових і випускних робіт. Організація розробки навчально-методичного комплексу на прикладі однієї з дисциплін кафедри. Нормативні вимоги до складу, змісту, оформлення навчально-методичних матеріалів.

Когнітивні парадигми організації та методики проведення семінарських та практичних занять у системі фінансово-економічного

навчання. Семінар як основна форма занять для засвоєння лекційного матеріалу і обговорення питань для самостійного опрацювання студентами. Технологічні етапи підготовки семінарського заняття. Організація, методика проведення семінару за класичною та інноваційною технологією. Організація та методика проведення практичних занять з позицій теорії і практики. Розгляд конкретних ситуацій з фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Використання наскрізних прикладів і завдань для проведення практичних занять з кількох тем програми дисципліни. Використання варіантних та індивідуальних завдань для практичних занять з метою активного залучення кожного студента до їх виконання. Бально-модульна технологія проведення семінарських та практичних занять з огляду на документи Болонської Угоди. Ділова гра як інноваційна форма проведення занять. Методичне і організаційне забезпечення проведення ділової (рольової) гри на прикладі майбутньої фахової діяльності студента.

Форми організації контролю знань; теорія та практика з урахуванням специфіки Болонського процесу (організаційна технологія, європаспорт, додаток до диплома євростудента, оцінювання та ін.). Функції перевірки та оцінювання знань. Принципи контролю. Попередня, поточна, повторна, підсумкова перевірка знань. Фронтальна, групова, індивідуальна, комбінована форми контролю, самоконтроль. Усне та письмове опитування. Іспит, залік, курсова та дипломна роботи в системі підготовки спеціаліста. Оформлення документів контролю (відомості, журнали, залікові книжки та ін.).

Плани лекцій

Тема 1. Методика викладання фінансово-економічних дисциплін як навчальний предмет

- 1.1. Дидактична методологія вищої школи.
- 1.2. Основні методологічні закономірності та категорії дидактики вищої школи.

Література: основна [11; 14; 18; 31; 33; 35];
додаткова [1–4; 6; 34; 42]

**Тема 2. Основи порівняльної дидактики у вищій школі.
Болонський процес**

- 2.1. Порівняльна дидактична методика: дефініція, змістовий аспект.
- 2.2. Основні завдання вищої освіти у світлі рішень Болонської декларації.
- 2.3. Методологічні особливості дидактичних концепцій і теорій зарубіжного навчання.

Література: основна [14; 18; 19; 27; 33; 40];
додаткова [2–4; 6–8; 44; 54]

Тема 3. Сутність, зміст категорійно-понятійного апарату дидактики вищої школи

- 3.1. Категорії дидактики вищої школи.
- 3.2. Навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах.

Література: основна [11; 18; 30; 32; 35; 41];
додаткова [21; 37; 42; 47; 51; 55]

Тема 4. Операційно-діяльнісний компонент навчального процесу — основа викладання

- 4.1. Сутність, зміст видів навчання у вищій школі.
- 4.2. Теоретичні засади організаційних форм навчання у вищому навчальному закладі.
- 4.3. Методи та засоби навчання у вищому навчальному закладі.

Література: основна [11; 15; 18; 31; 33; 35];
додаткова [1; 3; 4; 6; 23; 63]

Тема 5. Основні засоби ефективного сучасного навчання

- 5.1. Педагогічна техніка викладача — один з основних засобів інтенсифікації навчального процесу.
- 5.2. Ефективне спілкування на рівні викладач — студент — основа успіху у викладацькій діяльності.

Література: основна [10; 14; 33; 41; 42];
додаткова [4; 6; 13; 34; 37; 66]

Тема 9. Сутність, зміст, специфіка викладання фінансово-економічних дисциплін

- 6.1. Методологічні підходи до змісту та характеру викладання фінансово-економічних дисциплін.
- 6.2. Понятійний апарат викладання фінансово-економічних дисциплін.

Література: основна [12; 19; 23; 33; 42];
додаткова [4; 7; 9; 34; 63; 65]

Тема 10. Сучасна методика проведення семінарських і практичних занять

- 7.1. Семінарські та практичні заняття в системі фінансово-економічного навчання.
- 7.2. Інноваційні форми проведення семінарських та практичних занять.

Література: основна [10; 16; 23; 31; 33];
додаткова [1; 3; 4; 6; 14; 67]

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар є основною формою заняття для засвоєння лекційного матеріалу і обговорення питань, винесених для самостійного опрацювання студентами фундаментальних фінансово-економічних дисциплін. Семінар у системі методики викладання є не так елементом контролю знань, як структурним компонентом формування вмінь і навичок підготовки фахівця – викладача спеціальних дисциплін. У процесі підготовки студенти визначають насамперед організаційно-методичні етапи викладацької діяльності: розробка плану семінару; інформування студентів про питання, що виносяться на обговорення; рекомендації щодо використання відповідних законодавчо-нормативних документів і навчальної літератури з підготовки кожного питання; організаційна технологія проведення семінару – створення умов для дискусії, залучення до обговорення конкретного питання крім студента-доповідача інших студентів; внесення фрагментів сучасних інноваційних технологій у план класичного семінару тощо; засвоюють форми проведення практичних занять для опанування методів розв'язання конкретних економічних завдань, методик і ме-

тодичних прийомів, що вивчаються фаховими дисциплінами прикладного спрямування; обговорення самостійно підготовлених майбутніми викладачами за інноваційними технологіями розширених планів лекцій, семінарів з фахових дисциплін; розгляд конкретних ситуацій з фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання; використання наскрізних та індивідуальних завдань для проведення практичних занять з кількох тем програми дисципліни; дискусія з питання використання варіантних та індивідуальних завдань для практичних занять з метою активного залучення студентів до їх виконання; ділова або ролева гра як метод активного навчання з фінансово-економічних дисциплін; методичне і організаційне забезпечення проведення ділової або ролевої гри на прикладі суб'єктів господарювання за тематикою фахових навчальних дисциплін спеціалізацій “економіка”, “фінанси”, “банківська справа”, “облік і аудит”, “маркетинг” та ін.

СЕМІНАР НА ТЕМУ

“Організаційна технологія навчально-пізнавального процесу у вищому навчальному закладі”

Мета: розглянути теоретичні аспекти дидактичної методології, сформувані відповідні вміння і навички організації навчального процесу у вищому навчальному закладі.

Завдання:

1. Засвоїти основні теоретичні засади навчально-пізнавального процесу у вищому навчальному закладі.
2. Осмислити процес навчання як систему, його компоненти.
3. Сформувані первинні вміння та навички організації основних типів навчання.

Основні питання

1. Дидактична характеристика навчально-пізнавального процесу у вищій школі:
 - 1.1. Сутність процесу навчання у вищому навчальному закладі.
 - 1.2. Дидактичні закономірності викладання.
 - 1.3. Дидактичні принципи викладання.
2. Навчально-пізнавальний процес у вищому навчальному закладі як система:
 - 2.1. Цільовий, стимуляційно-мотиваційний та змістовий компоненти процесу навчання у вищому навчальному закладі.

- 2.2. Операційно-діяльнісний компонент.
- 2.3. Контрольно-регулюючий та оцінково-результативний компоненти.
3. Основні типи навчально-пізнавальної діяльності у вищому навчальному закладі: організація, методика.
 - 3.1. Пояснювально-ілюстративне навчання.
 - 3.2. Проблемно-пошукове навчання.
 - 3.3. Модульно-варіативне навчання.

Теми рефератів

1. Дидактичний аспект навчально-пізнавальної діяльності у вищому навчальному закладі України.
2. Організація, методика проблемного навчання у вищому навчальному закладі.

Питання для дискусії

1. Взаємодія загальнодидактичних закономірностей та принципів навчання.
2. Найефективніші типи навчання в сучасному вищому навчальному закладі.
3. Які чинники ефективно впливають на розвиток методики навчання?
4. Діалектика зв'язків між методологічними категоріями, які характеризують процес упровадження інноваційних технологій навчання.

Література: основна [11; 18; 31; 33; 42];
додаткова [1; 4; 6; 45; 58]

Додаткові рекомендації щодо проведення семінару

При підготовці до семінару слід звернути увагу на загальноосвітні та специфічні особливості методики фінансово-економічного навчання у вищому навчальному закладі; з'ясувати поняття методології як науки про методи (способи) пізнання об'єктивної дійсності, а також гносеології як методологічного фундаменту теорії пізнання; осмислити генезу дидактичної методології як науки (за етапами: первісне суспільство, Античність, Середньовіччя та ін.), аналіз і синтез дидактичних наукових фактів та життєвих прикладів, діалектику дидактичних явищ. На основі дидактичних досліджень зрозуміти,

що організація навчального процесу — це цілеспрямовані практичні дії, які орієнтують суб'єктів процесу на постановку мети; завдань; прийняття рішень; підбір форм, методів, засобів навчально-пізнавальної та викладацької діяльності; забезпечення навчально-методичними засобами; здійснення контролю виконання. Водночас методика навчання у вищій школі — це творчий процес, який передбачає згідно з цілями, на основі дидактичних закономірностей і принципів, сукупність форм, методів, засобів викладацької діяльності. Розкрити взаємозв'язок та взаємозумовленість організації та методики у викладацькій діяльності.

Визначити науково-теоретичні й сучасні парадигми сутності та змісту: загальних дидактичних закономірностей і принципів, навчального процесу; методологічних категорій, які забезпечують упровадження інноваційних технологій у викладацьку діяльність: **дидактична ідея** (збудована думкою форма майбутньої викладацької діяльності або загальної методики навчання). Це — гуманізація вищої освіти, визнання особистості студента як головного чинника навчального процесу, безперервна освіта фахівців — випускників вищих навчальних закладів; **дидактична гіпотеза** (форма розвитку знань про методику) — форми ігрового навчання, бально-рейтингова система навчання тощо; **дидактична концепція** (система поглядів або особистісна думка про методику навчання) — безперервна освіта після закінчення вищого навчального закладу, гнучкі дидактичні технології навчання, активізація пізнавальної та науково-пошукової діяльності студентів тощо; **дидактична теорія** (система знань про методику навчання) — загальна побудова дидактики, змісту вищої освіти для загального інтелектуального та професійно-кваліфікаційного формування особистості спеціаліста тощо; основних компонентів навчального процесу та видів навчання в закладах вищої освіти України.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ І ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Одним з ефективних способів залучення майбутнього фінансиста, економіста, банкіра до навчального процесу з курсу “Методика викладання фінансово-економічних дисциплін” є **лабораторно-практичні заняття**. Це важливий і доволі складний компонент

опанування тем навчальної програми. **Мета** лабораторно-практичних робіт з курсу — формувати відповідні вміння та навички викладацької діяльності. Лабораторні роботи проводяться за різними ступенями самостійності: на основі детальної консультації, інструкцій, окремих вказівок або без них. Лабораторній роботі передують ретельна підготовка: теоретичне вивчення теми, забезпечення відповідними матеріалами, розробка інструкції, плану виконання роботи, продумування способів оформлення результатів та їх оцінювання. Найефективнішою формою лабораторно-практичних робіт є рольова гра. Робота включає тему заняття, дидактичну мету і завдання; визначення змісту роботи та методики її виконання; форми звіту; підсумки виконання завдань та формування основних висновків.

Завдання до лабораторно-практичної роботи викладач видає студентам попередньо (тему роботи, теоретичні питання і навчальну літературу, розподіл на мікрогрупи і визначення лідерів, розподіл ролей у мікрогрупах, сюжет рольової гри та ін.). Організація та методика проведення роботи передбачає насамперед формування відповідних умінь та навичок у процесі рольової гри. Темами лабораторно-практичних робіт можуть бути: містечко веселих фінансистів-інтелектуалів; захист фантастичних проєктів (для економістів); подорож на “машині часу” (розвиток банківської справи); економічний брейн-ринг та ін.

Лабораторно-практичне заняття на тему “Навчальна лекція — основна форма викладацької діяльності”

Мета: сформувати вміння, навички підготовки, проведення, оцінки лекції.

Завдання:

1. Формування вмінь, навичок організаційної технології підготовки лекції.
2. Проведення фрагменту лекції за однією з навчальних тем фінансово-економічних дисциплін.
3. Визначення критеріїв ефективності підготовки, проведення лекції.

Рольова гра: обговорення, захист студентом фрагменту підготовленої лекції.

Завдання для самостійної роботи

1. Вибрати тип лекції за відповідною методикою проведення в загальному аспекті; згідно з лекційним курсом; за інноваційною технологією.

2. Вибрати структурні компоненти лекції.

3. Захист проводиться у виді рольової гри з використанням усіх атрибутів сюжету практичного лекційного заняття. Для оцінки кожного фрагмента лекції створюється експертна група (рада наймудріших).

4. Організація та методика відбору інформації за темою лекції, підготовка і застосування технічних засобів, наочності тощо.

5. Тему лекції вибирають за темою дипломної (магістерської) роботи або за навчальним курсом спеціальних дисциплін.

6. Організаційна технологія проведення заняття може бути за різними варіантами. **Наприклад:** а) на лабораторну роботу відводиться 2 години. Теми лекцій студенти вибирають з навчально-тематичних планів навчальних програм відповідної фінансово-економічної дисципліни. На занятті обговорюється кілька виступів студентів з вибраної теми лекції. Виступ включає вступну частину і тези одного питання (до 15 хвилин). Оцінюються педагогічна майстерність майбутнього спеціаліста-викладача, вміння ставити і вирішувати проблемні питання у процесі читання лекції, прийоми стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, уміння орієнтуватись у часі тощо (критерії визначає викладач). Студенти, які не виступили, здають фрагмент тексту лекції викладачеві на перевірку та оцінювання; б) двогодинне заняття проводиться у формі дидактичної гри “Лекція – прес-конференція”.

У процесі підготовки навчальна група поділяється на три підгрупи. Визначаються лідери кожної підгрупи, які на “прес-конференції” виступають у ролі відомого науковця (суспільного діяча, за вибором) згідно з темою лекції і навчальною фінансово-економічною дисципліною. Студентам оголошуються теми виступів на “прес-конференції”. Кожний студент готує фрагмент лекції і запитання до виступаючих “науковців”.

Заняття розпочинає викладач у ролі ведучого “прес-конференції”. Після короткого вступного слова за темою гри він почергово надає слово спочатку лідеру підгрупи, який висвітлює тему лекції, але не як студент, а як відомий вчений, а потім студентам підгрупи, які висту-

пають у ролі його асистентів. Студенти другої підгрупи виступають у ролі “журналістів”, які задають запитання доповідачу (кількість питань за домовленістю). Студенти третьої групи — так звині “експерти” виставляють бали за виступ. Студенти, які не виступили, здають фрагмент своєї лекції для оцінювання викладачеві.

Література: основна [10; 11; 18; 31; 33];
додаткова [14; 17; 35; 46; 47]

Лабораторно-практичне заняття на тему “Організаційна технологія проведення семінару”

Мета: сформувати вміння, навички підготовки, проведення, оцінки семінарського заняття.

Завдання:

1. Формування вмінь, навичок організаційної технології підготовки семінару.
2. Захист плану семінару за навчальними темами фінансово-економічних дисциплін.
3. Подання фрагменту семінару за однією з тем фінансово-економічних дисциплін.
4. Формування вмінь, навичок оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Рольова гра: захист плану семінару, проведення фрагменту семінару.

Завдання для самостійної роботи

1. Грунтовно розробити аналіз семінару, який було здійснено у групі, згадати найцікавіші за методикою семінари, які проводились за час навчання у вищому навчальному закладі.

2. Осмислити загальні психолого-педагогічні вимоги до семінару: цілеспрямованість, тобто наявність чітко поставленої мети заняття, якій підпорядковується вся організаційна технологія семінару; забезпечення самостійності мислення студентів; забезпечення активності студентів на семінарі; створення творчої, доброзичливої атмосфери.

3. Вибрати організаційну технологію проведення семінару як за класичною, так і за інноваційною системою.

4. Усвідомити технологію класичного семінару, яка передбачає такі організаційні схеми: семінар — питання — відповідь; бесіда дис-

кусійного характеру на основі наперед визначених питань; читання та обговорення рефератів за темою семінару з елементами дискусії.

5. Зрозуміти технологію захисту розширеного (з урахуванням усіх складових) плану семінару, його практичного фрагменту. Для цього група поділяється на три підгрупи, створюється експертна рада на чолі з викладачем. Кожна підгрупа проводить фрагмент семінару, інші спостерігають і оцінюють. Студенти, які не провели фрагмент семінару, здають на перевірку викладачеві підготовлені розширені плани або сценарії семінару з фахових курсів.

6. Знати організаційну технологію проведення лабораторного заняття за варіантами, які пропонує викладач: **а)** на занятті студенти захищають вибраний варіант семінару з фінансово-економічних дисциплін. Виступ студента повинен містити такі компоненти: загальну характеристику методики проведення семінару; короткий, суттєвий зміст основних питань; проблемні, дискусійні питання; педагогічну техніку тощо. Виступ — захист плану семінару — може включати розв'язання педагогічних завдань, наприклад: група не готова до заняття — дії викладача? Кілька студентів не підготувалися до семінару — дії викладача? У групі яскраво виражена особистість “критичного інтелектуала”. Він наполегливо пропонує розглянути цікаві проблемні питання, які не стосуються теми семінару — дії викладача? **б)** заняття проводиться у формі дидактичної гри “заняття — КВК”. Для цього у підготовчий період група поділяється на підгрупи, визначаються керівники (фінансовий директор, головний бухгалтер, банкір та ін.), розподіляються ролі (менеджер, кредитор, інвестор, податківець та ін.), узгоджується структура гри (домашнє завдання, конкурс капітанів, бліц-турнір фінансових менеджерів і податківців, банкірів і кредиторів тощо). Проведення дидактичної роботи здійснюється за технологічною схемою КВК.

Література: основна [9; 10; 16; 20; 33];
додаткова [12; 15; 24; 38; 67]

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів з курсу “Методика викладання фінансово-економічних дисциплін” враховує специфіку діяльності студентів і викладача. Воно передбачає забезпечення підготовки не тільки фахівця, а й творчого ви-

кладача спеціальних дисциплін, здатного діалектично мислити і систематично поповнювати та вдосконалювати професійні й педагогічні знання та вміння студентів.

Основна мета методичного забезпечення самосійної роботи студентів — допомогти якнайповніше засвоїти зміст програмного матеріалу навчальної дисципліни та послідовно сформувані вміння і навички ефективної професійно-викладацької діяльності.

Завдання — *допомогати* в підготовці до аудиторних занять; виконанні відповідних практичних робіт протягом семестру; підготовці до всіх видів контрольних випробувань; підготовці до практики та виконання робіт, передбачених практикою; сприяти участі в науковій і науково-методичній роботі кафедр, факультетів тощо.

Тематика, методичні рекомендації щодо самостійної роботи

Тема 1. Сутність, зміст категорійно-понятійного апарату дидактики вищої школи

Завдання

1. Опрацювати рекомендовані літературні джерела.
2. Побудувати модель діяльності викладача і студента на одному з видів навчання.
3. Підготувати письмовий виступ на науково-практичній конференції на тему “Взаємозв’язок, взаємозумовленість, загально-дидактичні закономірності та принципи викладання”.

При опрацюванні рекомендованих літературних джерел слід визначити актуальні проблеми розвитку основних категорій дидактики; історіографію проблем; дидактичний аспект навчально-пізнавальної діяльності студентів у вищій школі; основні етапи засвоєння знань (сприймання навчального матеріалу; осмислення та розуміння; узагальнення; закріплення; застосування); професійно-педагогічну діяльність викладача як специфічної галузі інтелектуальної праці, її основні змістові напрями (планування; організація навчальної роботи; стимулювання навчально-пізнавальної активності студентів; здійснення контролю; коригування навчального процесу; аналіз); осмислити основні категорії вищих навчальних закладів: 1. Вища обліково-аудиторська освіта як процес і результат оволодіння студентами системою фахових знань, пізнавальних і практичних умінь та навичок, формування економічного світогляду та розвитку здібнос-

тей, її зміст, структура вищих навчальних закладів, рівні акредитації, сучасні проблеми розвитку. 2. Дидактична технологія навчального процесу — логіка, послідовність, цілісність навчальних компонентів, в яких синтезується викладання груп предметів, що різнобічно готують фахівців — економістів, фінансистів, банкірів, маркетологів — до майбутньої виробничої діяльності або навчання в магістратурі, аспірантурі. 3. Кваліфікаційна карта — основний чинник фахових вимог до випускників з неодмінним урахуванням досягнень сучасної науки, виробництва, культури, освіти. Характеристика її основних змістовних компонентів: перелік навчальних предметів для підготовки спеціаліста (аспекти базовий і вищої школи); обсяг часу на навчальні предмети; види контролю; облік результатів; структура нормативних навчальних дисциплін. 4. Рівні опанування дидактики вищої школи: нижчий (репродуктивний) — характеризується знанням предмета викладачем, відповідними вміннями та навичками, основами педагогічної майстерності; середній (творчий) — визначається ініціативою в пошуках технологій навчання, творчим підходом до стандартних, традиційних схем організації викладацької діяльності, сформованим індивідуальним дидактичним стилем. 4. Структура, зміст основних компонентів навчального процесу у вищій школі: цільовий — мета (загальна, специфічна), завдання; стимуляційно-мотиваційний — стимули зовнішні (суспільні, соціальні) та внутрішні (особистісні) і мотиви навчання; операційно-діяльнісний: форми, методи, засоби навчання; контроль-регулюючий: контроль і коригування навчального процесу; оцінково-результативний: якісні показники підготовки спеціаліста. Взаємозв'язок і взаємозумовленість перелічених компонентів процесу навчання у вищій школі. Побудова моделі діяльності викладача і студента у процесі одного з видів навчання передбачає підготовку розширеного плану названої комунікативної взаємодії. Виступ на науково-практичній конференції оформлюється у вигляді тез.

Питання для самоконтролю

1. Основні етапи навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі.
2. Рівні опанування дидактики вищої школи.
3. Методи, прийоми ефективного проблемного навчання.
4. Інноваційні методики модульного навчання.

5. Організація, методика бально-рейтингового навчання.
6. Основні компоненти навчального процесу: сутність, специфіка.

Тести

1. Вища фінансово-економічна освіта — це: а) перелік навчальних предметів які викладаються у фінансово-економічному вищому навчальному закладі; б) процес і результат оволодіння студентами системою фінансово-економічних знань, умінь та навичок формування економічного світогляду; в) система фінансово-економічних знань, умінь, відібраних для вивчення у вищому навчальному закладі.
2. Найвищий рівень опанування дидактики вищої школи — це: а) репродуктивний; б) творчий; в) дослідницький.
3. Основна мета стимуляційно-мотиваційного компонента процесу навчання у вищому навчальному закладі така: а) задіяти зовнішні чинники впливу на процес навчання; б) домогтись активності студентів у навчально-пізнавальній діяльності; в) використати інноваційні форми навчання.
4. Регулювання навчально-пізнавальної діяльності полягає у тому, щоб викладацька дія відповідає: а) змісту підручників, посібників; б) цільовим установкам і завданням процесу навчання; в) бажанням студентів.

Література: основна [11; 29; 31; 33; 42];
додаткова [12; 13; 25; 40; 50]

Тема 2. Основні засоби ефективного сучасного навчання

Завдання:

1. Опрацювати рекомендовані літературні джерела.
2. Охарактеризувати власне ставлення до внутрішньої та зовнішньої технічної техніки викладання.
3. Охарактеризувати власне ставлення до стилів педагогічного спілкування викладача.
4. Підготувати тези доповіді на засіданні вченої ради факультету на тему “Умови ефективності, шляхи вдосконалення сучасного навчання”.

При опрацюванні рекомендованих літературних джерел важливо осмислити та усвідомити таке: 1. Основні засоби, які інтенсифікують ефективність сучасного фінансово-економічного навчання: педаго-

гічна техніка викладача як комплекс мовних (специфіка, функції, техніка мовлення), комунікативних (основних і допоміжних) та організаторських умінь, спрямованих на створення найоптимальнішої для навчальної взаємодії атмосфери у студентській групі (групах).

2. Уміння ефективно спілкуватись на рівні викладач — студент, що передбачає педагогічні здібності і такт, товариськість, уміння правильно використовувати відповідні стереотипи. 3. Уміння ефективно використовувати стилі спілкування: професійно-педагогічний (стійко позитивний — на основі спільного захоплення викладача і студентів; пасивно позитивний — на основі дружніх відносин викладача і студентів; нестійкий — спілкування-дистанція; неприховано негативний — спілкування-залякування; пасивно негативний — спілкування-загравання зі студентами.); управління (авторитарний, демократичний, ліберальний, гнучкий); дидактичний (емоційно-імпровізований, емоційно-методичний, словесно-імпровізований, словесно-методичний); залежно від ставлення до новацій (новатори, раціоналізатори, експериментатори, дослідники); залежно від орієнтації на результати праці (репродуктивний, адаптований, локально-модельований, системно-модельований). У тезах доповіді майбутньому спеціалісту-викладачу необхідно визначити власне ставлення до педагогічної техніки викладання і спілкування зі студентами.

Питання для самоконтролю

1. Педагогічна техніка викладача: специфіка, основний зміст.
2. Педагогічні здібності викладача: сутність, структура.
3. Як розуміти стиль спілкування на рівні товариськості?
4. Професійно-педагогічний стиль спілкування.
5. Який зі стилів управління Вам найближчий?
6. Змістові аспекти стилю спілкування залежно від ставлення до новацій.

Тести

1. Зазначте, який з елементів педагогічної техніки викладача допомагає передбачити рішення навчального впливу: а) увага; б) пам'ять; в) увага.
2. Зазначте, яка з функцій мовлення змістовно ефективніше допомагає студентам зробити навчально-пізнавальну діяльність активною: а) комунікативна; б) психологічна; в) забезпечення повноцінного сприймання студентами навчальної інформації.

3. Педагогічне спілкування, яке передбачає модельну та емоційно-моральну сферу життєдіяльності студентів, — це: а) форми спілкування; б) методи спілкування; в) напрям змісту спілкування.
4. Зазначте, яка із функцій процесу педагогічного спілкування регулює його емоційну сферу: а) інформативно-комунікативна; б) регулятивно-комунікативна; в) ситуаційно-комунікативна.
5. Викладач авторитарного стилю управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів будує своє спілкування на основі: а) використання не так прямих, як побічних форм впливу на студентів; б) ставлення до студентів за схемою “керівник — підлеглий”; в) терпимості до всіх негараздів студентської дійсності.
6. Прогнозуючий стиль спілкування — це: а) встановлення ділового контакту зі студентами; б) моделювання майбутнього спілкування; в) аналіз спілкування.

Література: основна [11; 18; 27; 33; 34]
додаткова [30; 36; 40; 47; 65]

Тема 3. Система відбору інформації та інформаційного забезпечення викладання фінансово-економічних дисциплін

Завдання:

1. Опрацювати рекомендовані літературні джерела.
2. Змоделювати процес відбору інформації про фінансову діяльність холдингової компанії.
3. Підготувати 2–3 приклади ефективної діяльності корпорації.

Вивчаючи рекомендовані літературні джерела, слід визначити:

1. Сутність, основний зміст актуальних проблем організації та методики відбору інформації про навчальний предмет, її накопичення та фіксація в умовах інноваційних інформаційних технологій; наукові погляди на проблеми.
2. Загальну характеристику: склад інформаційного забезпечення, необхідність його постійного поповнення і оновлення; зміст законодавчо-нормативних документів, необхідних для вивчення конкретних дисциплін; зміст роботи зі статичною інформацією (добір і систематизація статистичних даних до тем дисципліни, що викладається); організацію і методику збирання фактичних даних про фінансово-економічну роботу суб'єктів підприємницької діяльності, фінансовий стан підприємства, аналіз і використання цієї інформації в розробці практичних завдань і ділових ігор.
3. Ха-

рактерні особливості діяльності викладача при доборі інформації за функціями: пізнавальною — програмування діяльності зі збирання та аналізу інформації про предмет чи його окрему тему, накопичення інформації (фіксація на різних носіях), опрацювання здобутої інформації, аналіз; конструювання — визначення цільового компонента майбутньої викладацької діяльності, підбір досягнень економічної науки і практики, внесення фрагментів інноваційних технологій; впровадження — викладання навчального матеріалу, інформаційно-методичне забезпечення, організаційно-методичний супровід процесу викладання. 4. Змістовий аспект *засобів* відбору навчальної інформації (друкованих, іконографічних, акустичних) *методів* (проблемно-тематичного аналізу, спостереження, опитування викладачів та суб'єктів економічної діяльності); *принципів* формування системи засобів навчання (утворення зорових і слухових зв'язків у студентів, реалізації методичного завдання, управління пізнавальною діяльністю студентів, здійснення проблемності в навчанні, забезпечення активності студентів у процесі навчання); *засобів фіксації* (документальних — картки, тези, конспекти тощо, технічних — магнітофони, кінопроектори, кодоскопи, комп'ютери тощо). Модель діяльності холдингової компанії; приклади ефективної діяльності корпорації підготувати конспективно.

Питання для самоконтролю

1. Головна система відбору навчальної інформації про предмет викладання.
2. Зміст, завдання пізнавальної функції у процесі відбору інформації.
3. Що передбачає функція конструювання в докомунікативний період викладацької діяльності?
4. Методи організаційно-методичного пошуку.
5. Технологія процесу відбору друкованої інформації про навчальний предмет.
6. Основні форми фіксації відібраної інформації про навчальний предмет.
7. Основні логічні вимоги до процесу впровадження отриманої інформації.

Тести

1. Створення детального сценарію майбутніх викладацьких дій — головна мета такої функції з відбору інформації про навчальний предмет: а) пізнавальної; б) конструювання; в) впровадження.
2. Організаційно-методичне супроводження процесу викладання, коригування, самоаналіз діяльності — завдання викладача відповідно з такою функцією: а) конструювання; б) впровадження; в) пізнавальної.
3. Зазначте, до якої групи фіксації відібраної інформації належить конспект викладача: а) документальної; б) технічної.
4. Зазначте, який із видів фіксації матеріалу найефективніше стимулює розвиток усної мови, надає можливість пристосувати стилістику викладання до певної аудиторії студентів: а) блокнот; б) вирізки з газет та журналів; в) короткі нотатки; г) повний запис лекційного матеріалу; д) тези лекції.
5. Зазначте, який із засобів накопичення та фіксації інформації може найзмістовніше виконувати роль індивідуального посібника викладача: а) картки; г) конспект; в) тези.
6. Процес впровадження отриманої інформації вимагає дотримання низки логічних вимог. Зазначте, до яких з них належить така: “Аргументами можуть бути тільки істинні положення”: а) додаткових; б) головних; в) суперечливих.

Література: основна [11; 25; 26; 33];
додаткова [18; 20; 35; 42; 49]

Тема 4. Організація методичної роботи викладача спеціальних дисциплін

Завдання:

1. Опрацювати рекомендовані літературні джерела.
2. Підготувати навчально-тематичний план вивчення фахової дисципліни для навчального закладу 1-го рівня акредитації.
3. Занотувати в конспекті основні положення навчально-методичного комплексу з фахової дисципліни.

При самостійному відпрацюванні рекомендованих літературних джерел слід визначити: 1. Сучасні актуальні проблеми організації методичної роботи викладача в загальному плані та фінансово-економічних дисциплін конкретно, погляди науковців на проблеми.

2. Методичну майстерність викладача фінансово-економічних дисциплін, її структурні компоненти: знання (директивно-методологічні, нормативно-законодавчі, загальнотеоретичні, методичні, організаційно-педагогічні); уміння (конструктивно-методичні, організаторські); навички (методичні, мислення, мовні; особисті якості викладача (психолого-педагогічні, морально-етичні). 3. Структуру і зміст навчально-методичного комплексу дисципліни: програму вивчення дисципліни; робочу програму; методичне забезпечення семінарських, практичних і самостійних занять студентів; методичні вказівки до виконання та тематику контрольних робіт для студентів-заочників; методичне забезпечення контролю знань; методичні вказівки до виконання курсових і випускних (дипломних, магістерських) робіт; нормативні вимоги до складу, змісту, оформлення навчально-методичних матеріалів; організацію розробки навчально-методичного комплексу на прикладі однієї зі спеціальних дисциплін. 4. Методичне керівництво науково-пошуковою діяльністю студентів у системі обліково-економічних дисциплін (аналіз стану досліджуваного питання, накопичення і фіксування фактів науки та досвіду; рівні системного пізнання фінансово-економічного явища; механізми і рівні пізнання фінансово-економічної дійсності; визначення та обґрунтування проблеми наукового пошуку, її об'єкта та предмета, мети і завдань, гіпотези; встановлення змісту дослідження; вибір методів наукового пошуку та їх фіксація; аналіз практичного досвіду – спостереження, експеримент (констатуючий і формуючий), анкетування, бесіди, тестування тощо, їх фіксація. 5. Технологію оформлення студентської наукової роботи. 6. Організацію та методику підготовки планових науково-пошукових досліджень: рефератів, контрольних, курсових і дипломних робіт. 7. Критерії відбору студентів до наукових робіт. Навчально-тематичний план вивчення фахової дисципліни занотувати в конспекті.

Питання для самоконтролю

1. Зміст, завдання методичної роботи викладача.
2. Структура навчально-методичного комплексу.
3. Навчальна програма: структура, зміст.
4. Навчально-тематичний план з фінансово-економічної дисципліни.
5. Індивідуальна методична робота викладача.
6. Колективні форми методичної роботи у вищому навчальному закладі.

Тести

1. Зазначте документ, який визначає зміст та обсяг знань з кожної навчальної дисципліни: а) навчальний план; б) робоча програма; в) навчальна програма.
2. Головною ланкою навчальної програми є: а) навчальний план; б) навчально-тематичний план; в) пояснювальна записка.
3. Провідна роль у визначенні змісту програмного матеріалу фінансово-економічних дисциплін належить: а) послідовності його розміщення; б) взаємозв'язку навчальних дисциплін; в) цільовим завданням підготовки спеціаліста.
4. Основною формою методичної діяльності викладача фінансово-економічних дисциплін є: а) стажування; б) відвідування занять; в) індивідуальна робота викладача.
5. Зміст навчально-методичного комплексу спеціальної дисципліни формується на основі: а) програми вивчення дисципліни; б) робочої програми; в) плану навчального процесу.

Література: основна [11; 18; 23; 33; 42];
додаткова [34; 36; 40; 50; 59]

Тема 5. *Форми організації контролю знань та особливості їх застосування*

Завдання:

1. Опрацювати рекомендовані літературні джерела.
2. Підготувати конспект статті М. Ф. Головатого “Європейська й українська освіта — де точки єднання?” // Персонал. — 2004. — № 3.
3. Змодельовати структурний зміст документів контролю.

При опрацюванні рекомендованих літературних джерел слід звернути увагу на таке: 1. Визначення специфіки контролю знань згідно з вимогами Болонської угоди, тобто в умовах входження України в Європейський освітянський простір. 2. Наукові підходи до парадигм суттєвого та змістового аспектів вирішення проблем організації та методики контролю знань. 3. Організацію поточного контролю у формі усного опитування на семінарських і практичних заняттях; виконання письмових робіт — контрольних, рефератів; тестування як допоміжного засобу визначення рівня засвоєння студентами теоретичних положень, основних економічних понять і категорій, конкретних методів і прийомів розв'язання економічних завдань,

методики прийняття управлінських рішень; проведення семестрових атестацій і розрахунків рейтингу успішності кожного студента денної і вечірньої форм навчання з комплексу фахових дисциплін.

4. Організацію підсумкового контролю знань: форми підсумкового контролю — семестровий контроль і державна атестація (залік як форма семестрового контролю, особливості проведення письмового та усного заліку, застосування диференційованого заліку (з оцінкою); іспит як форма підсумкового контролю засвоєння студентами теоретичних положень і практичного матеріалу програми навчальної дисципліни; основні вимоги до проведення іспитів в усній і письмовій формах з фінансово-економічних дисциплін; правила використання студентами допоміжних засобів під час екзамену — калькуляторів, комп'ютерів, довідників, законодавчо-нормативних документів, програм вивчення дисципліни тощо.

5. Оформлення результатів заліків та іспитів — заповнення відомості, залікової книжки тощо.

6. Організаційну технологію контролю у формі науково-дослідної роботи студента: курсову роботу як форму перевірки студентських практичних робіт і засвоєння студентами теоретичного матеріалу з профільюючих дисциплін; вимоги до оформлення курсової роботи; рецензування курсових робіт; дипломну роботу як форму перевірки отримання системи знань, необхідних для присвоєння студенту відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня з вибраної спеціальності; вимоги до оформлення дипломної роботи. У контексті статті М. Ф. Головатого оформити структурну модель змісту документів контролю (форма на вибір студента).

Питання для самоконтролю

1. Що таке діагностика успішності?
2. Критерії і норми оцінювання знань.
3. Поточна перевірка у процесі навчання.
4. Тематична перевірка знань: сутність, зміст, специфіка, форми.
5. Організаційна технологія проведення заліків і іспитів.
6. Самоперевірка в системі методів діагностики навчання.

Тести

1. Аналіз оцінки знань, умінь та навичок, виявлення динаміки, тенденцій прогнозування результатів навчальної діяльності у вищому навчальному закладі здійснюється у процесі: а) контролю навчання; б) перевірки знань; в) діагностики навчання.

2. Зазначте, зміст якого принципу діагностики навчання передбачає адекватність встановленим критеріям оцінки знань: а) гласності; б) всебічності; в) об'єктивності.
3. Оцінка відтворених студентом засвоєних знань, використання їх у нестандартних та стандартних умовах характеризує: а) рівень знань; б) обсяг знань; в) якість знань.
4. Усвідомлено сприйнята, зафіксована в пам'яті студента і відтворена об'єктивна інформація про предмети пізнання характеризує такий рівень знань: а) реконструктивний; б) репродуктивний; в) творчо-пошуковий; г) творчий.
5. За правильну обгрунтовану відповідь, з якої випливає, що студент розуміє теоретичний матеріал, має навички та вміння самостійної навчально-пізнавальної діяльності, при цьому допускає несуттєві неточності, виставляється оцінка: а) відмінно; б) добре; в) задовільно.
6. Діагностика навчального процесу, виявлення його динаміки, порівняння реально досягнутих результатів із запланованими визначають зміст такої форми перевірки: а) попередньої; б) поточної; в) тематичної.

Література: основна [10; 14; 18; 31; 33];
додаткова [15; 17; 29; 38; 58]

Тема 6. Викладач вищого навчального закладу

Завдання:

1. Опрацювати рекомендовані літературні джерела.
2. Висвітлити власне бачення психолого-педагогічного портрету викладача фінансово-економічних дисциплін.
3. Підготувати реферат на тему "Специфіка викладання фінансово-економічних дисциплін".

Слід звернути увагу на такі основні комплексні аспекти викладацької діяльності та особистості викладача: 1. Визначення, суспільну значущість викладача фінансово-економічних дисциплін з різних позицій: глобальних — чого чекає суспільство від викладача; студента — чого чекає студент від викладача; викладача — його обов'язки. 2. Психолого-педагогічні дослідження щодо видів педагогічної діяльності викладача: діагностичний, організаторський, інформаційно-пояснювальний, аналітично-оцінковий, орієнтаційно-прогностичний, конструктивно-проектувальний, дослідницько-творчий,

комунікативно-стимулюючий та ін. 3. Професійно-педагогічна компетентність викладача: *знання* теоретичні (глибоке засвоєння теорії розвитку природи і суспільства, педагогіки, психології, спеціальних фінансово-економічних та інших наук); життя; прикладні (підготовленість викладача як за класичною, так і за інноваційною системою проведення занять з предмета, технології навчального процесу тощо); *уміння* конструктивно-методичні (уміння творчо підготувати і провести заняття, оцінити знання студента, використати технічні чи навчальні засоби тощо); *організаторські* (уміння організувати навчально-пізнавальну діяльність студентів, встановлювати з ними правильні відносини, коригувати процес викладання тощо); *навички* методичні (навички відбору ефективної методики навчання, творчої підготовки до заняття, методики самовдосконалення, самовладання перед аудиторією тощо). 4. Особисті якості викладача: *моральні* — бездоганний моральний склад, схильність до педагогічної діяльності, скромність, самокритичність, простота та ін.; *психолого-педагогічні* — спостереження, уявлення, тактовність, увага, пам'ять, емоційно-вольова стійкість, активність психічного стану та ін. 5. Права (захист професійної честі та гідності, вільний вибір технології навчання, участь у самоврядуванні, користування подовженою оплаченою відпусткою тощо) і обов'язки (забезпечення умов навчально-пізнавальної діяльності студентів, формування їх фінансово-економічного світогляду, загальнолюдських моральних якостей, підвищення власного професійного рівня тощо) викладача згідно з державними законодавчими і нормативними документами. Власне бачення психолого-педагогічного портрета викладача фінансово-економічних дисциплін студент відображає в рефераті.

Питання для самоконтролю

1. Зміст поняття “викладач фінансово-економічних дисциплін”.
2. Основна структура знань викладача фінансово-економічних дисциплін.
3. Зміст конструктивно-методичних умінь викладача.
4. Суспільна значущість викладача фінансово-економічних дисциплін.
5. Якісна характеристика навичок викладача вищого навчального закладу.
6. Які особисті якості викладача найнеобхідніші для роботи?

Тести

1. Зазначте, яка з функцій методичної діяльності викладача передбачає підвищення ефективності управління процесом навчання: а) прогнозуюча; б) діагностична; в) оцінювальна; г) цілепокладання; д) контрольна.
2. Зазначте, яка з функцій діяльності викладача забезпечує виконання планових завдань навчання: а) контрольна; б) інформаційна; в) організаційна; г) прогнозуюча; д) проектування.
3. До основних педагогічних здібностей викладача належать: а) якість розуму; б) мова викладача; в) комунікативність; г) артистичність натури.
4. Сутність професійної компетентності викладача полягає: а) в психолого-педагогічних знаннях; б) у знаннях закономірностей розвитку особистості; в) у спеціальних (з предмета) знаннях; г) у знаннях цілей, завдань і технологій навчання.
5. Зазначте, до яких умінь належить вміння викладача самостійно підготувати лекцію, практичне заняття: а) практично-педагогічних; б) організаційних; в) конструктивно-методичних.
6. Зазначте, яких викладацьких навичок потребує складання плану, конспекту, карток для заняття або тексту лекції: а) мислення; б) спілкування; в) методичних; г) мовлення; д) інформаційних.

Література: основна [10; 11; 20; 32; 36; 42];
додаткова [28; 40; 52; 63; 66]

Тема 7. Викладання спеціальних фінансово-економічних дисциплін та їх інформаційне забезпечення

Завдання:

1. Опрацювати рекомендовані літературні джерела.
2. Підготувати конспект з таких питань:
 - категорії фінансово-економічних дисциплін – дефініція, основний зміст;
 - склад інформаційного забезпечення викладання фінансово-економічних курсів.
3. Змоделюйте структурний зміст на тему “Добір та систематизація інформації для викладання фінансово-економічних дисциплін”.

При опрацюванні рекомендованих літературних джерел слід звернути увагу на таке: 1. Методологічні підходи до змісту та характеру викладання спеціальних дисциплін, сучасні проблеми його специфіки, концептуально-теоретичне обґрунтування в періодичних наукових виданнях тощо. 2. Осмислення сутності, змісту використання загальних дидактичних закономірностей (зумовленість навчання суспільними потребами; залежність навчання від умов, в яких відбувається; єдності викладання і навчання; взаємозв'язок навчання, освіти, виховання і розвитку особистості; залежність навчання від реальних можливостей студента та ін.). 3. Зв'язок об'єктивних закономірностей і загальнодидактичних суб'єктивних принципів викладання фінансово-економічних дисциплін (науковості та систематичності викладання; зв'язку теорії з практикою, життям; активності та самостійності студентів у навчальному процесі; наочності та достатності навчання; доступності та міцності знань; керівної ролі викладача та ін.). 4. Характеристика змісту, місця та значення фінансово-економічних дисциплін у системі навчальних планів та їх ролі у формуванні фахівця відповідного кваліфікаційного рівня. 5. Визначення сутності, змісту та значення категорій фінансово-економічних дисциплін: ринок як відображення економічних відносин з приводу купівлі-продажу певних товарів та послуг; попит як відображення економічних відносин на ринку з боку покупця щодо задоволення своїх потреб у певних товарах та послугах; пропозиція як вираження бажання та здатності виробників постачати товар на ринок за певними цінами; власність як вираження відносин з приводу привласнення (відчуження) засобів виробництва та матеріальних благ; фінанси як вираження відносин з приводу формування, розподілу та використання грошових коштів та ін. 6. Категорійно-понятійний апарат як основа вивчення змісту та структури курсу, його предмета, мети і методів викладання, сутності та специфіки.

Питання для самоконтролю

1. Сутність, зміст, динаміка дидактичних принципів.
2. Взаємозв'язок закономірностей і принципів навчання.
3. Що означає зв'язок теорії з практикою, життям?
4. Специфіка викладання загальнотеоретичних економічних дисциплін.

5. Основні завдання спеціальних фінансово-економічних дисциплін.
6. Значення у процесі викладання головних економічних категорій.

Тести

1. Зазначте, який із дидактичних принципів передбачає, що зміст навчальних організаційних форм повинен відповідати об'єктивним науковим фактам, поняттям, теоріям певної фінансово-економічної дисципліни: а) систематичності; б) послідовності; в) доступності; г) науковості; д) наочності.
2. Принцип наочності навчання по суті характеризує: а) систематичність навчання; б) логічність викладання навчального матеріалу; д) зв'язок теорії з практикою; г) залежність ефективності викладання від сприймання всіма органами відчуття.
3. Вивчення економічних відносин як форми суспільного виробництва — основна мета такої навчальної дисципліни: а) історія економічних вчень; б) фінанси підприємств; в) макроекономіка; г) економічна теорія; д) мікроекономіка.
4. Вивчення економічних відносин на рівні окремих господарюючих суб'єктів — головна мета такої навчальної дисципліни: а) макроекономіка; б) статистика; в) теорія фінансів; г) мікроекономіка; д) політекономія.
5. Координація діяльності людей через систему цін — характерна риса такої економічної категорії: а) попит; б) ринок; в) пропозиція; г) власність; д) фінанси.
6. Економічні відносини з приводу задоволення своїх потреб покупцем у певних товарах і послугах відображає така економічна категорія: а) пропозиція; б) ринок; в) попит; г) фінанси.

Література: основна [15; 18; 20; 23; 33];
додаткова [26; 36; 40; 61]

Тема 8. Навчальна лекція — основна форма викладацької діяльності

Завдання:

1. Опрацювати рекомендовані літературні джерела.
2. Підготувати лекцію з будь-якої теми фахової дисципліни.
3. Підготуватись до виступу з лекцією (фрагмент) перед студентами навчальної групи.

Самостійна робота з рекомендованими літературними джерелами повинна включати осмислення і розуміння таких парадигм: 1. Актуальних проблем сучасних методик, організаційних технологій проведення лекцій у системі навчального процесу, наукових обґрунтувань з позицій історії і сучасності. 2. Сутності, змісту, дидактичної технології та ефективності лекції в різних видах навчання: пояснювально-ілюстративного, проблемного, модульного, ігрового. Діяльність викладача і студента у процесі кожного виду навчання. 3. Філософського розуміння дефініції “форма” стосовно навчально-пізнавального процесу. Класифікація лекційних організаційних форм: за кількістю студентів — масові, колективні, групові, мікрогрупові, індивідуальні; місцем навчання — аудиторні, позааудиторні; дидактичною метою — організаційно-технологічні форми теоретич-ні (лекція, факультатив, конференція); за тривалістю навчання — класичний урок у загальноосвітній школі (45 хвилин), спарені заняття (90 хвилин), спарені скорочені заняття (70 хвилин). 4. Змісту основних структурних елементів лекції (вступ — оголошення теми та основних питань, перелік літератури для запису; перехід від минулої теми лекції до теперішньої; актуальність навчальної теми та обґрунтування її науковцями; виклад навчального матеріалу зі зміною темпу, наданням можливості занотувати проблемні питання; заключна частина). 5. Організаційної технології сутності та змісту різних типів лекцій: загального характеру як лекція — монолог, діалог, дискусія, проблемна, проблемно-пошукова; згідно з лекційним курсом — вступні, тематичні, заключні, оглядові; інноваційні — бінарна лекція, лекція-прес-конференція, лекція-подорож у машині часу тощо.

Питання для самоконтролю

1. Сутність, специфіка, структура лекції.
2. Актуальні проблеми сучасної лекції.
3. Лекція в системі пояснювально-ілюстративного навчання.
4. Лекція в системі проблемного навчання.
5. Лекція в системі модульного навчання.
6. Лекція в системі ігрового навчання.
7. Зміст організаційної технології різних типів лекцій.

Тести

1. Організаційна форма навчання — це: а) способи взаємодії викладача і студентів; б) виклад навчального матеріалу; в) зовнішнє вираження узгодженої діяльності викладача і студентів; г) практичні заняття студентів.
2. Оглядова лекція — це: а) виклад суттєвих знань з теми; б) інформація про навчальні предмети; в) систематизована інформація про наукові знання за навчальний курс; г) інформація про досягнення науки у змісті навчальної дисципліни.
3. Зазначте, яка з лекцій проводиться у формі діалогу або монологу двох викладачів: а) лекція-консультація; б) лекція-конференція; в) бінарна лекція; г) лекція-диспут.
4. Зазначте, яку з функцій навчання виконує лекція: а) прогнозуючу; б) діагностичну; в) оцінкову; г) інформаційну; д) контрольну.
5. Класична лекція — це: а) лекція-конференція; б) лекція-монолог; в) лекція-диспут.

Література: основна [10; 11; 18; 33; 34];
додаткова [9; 22; 38; 41; 51]

Тема 9. Організаційна технологія проведення семінару

Завдання:

1. Опрацювати рекомендовані літературні джерела.
2. Підготувати план семінару за однією з тем фахової дисципліни.
3. Підготуватись до семінару (фрагмент) зі студентами навчальної групи.

При опрацюванні літературних джерел слід звернути увагу на таке: 1. Семінар у системі форм у вищій школі навчання, його дефініція, специфіка. 2. Загальнодидактичні вимоги до підготовки та проведення семінару (цілеспрямованість, забезпечення самостійності мислення студентів, забезпечення максимальної активності студентів на семінарі, творча та доброзичлива атмосфера на занятті тощо). 3. Технологію проведення загальнокласичного семінару: організаційний початок (перевірка присутніх, оголошення теми, питань семінару, чітке визначення методики проведення); обговорення з короткими висновками питань семінару; включення елементів наукової дискусії; демонстрація наочних та технічних засобів; підбиття підсумків; оголошення плану наступного семінару.

4. Інноваційні підходи до організаційних технологій у системі: модульного, бально-рейтингового та ігрового навчання. 5. Пам'ятати, що для проведення семінару за інноваційною технологією необхідно підготувати його *план-сценарій*, щоб студенти: засвоїли ситуацію, тобто зрозуміли сюжет, з'ясували діалектику зв'язків обставин та зміст конфлікту, розкрили його характер (діловий, рольовий, організаційний, емоційний, когнітивний, комунікативний тощо), доповнили ситуацію за умови збереження в ній конфлікту; зрозуміли зміст наданої їм ролі та прийняли її, тобто проаналізували ситуацію з позицій цієї ролі, виконали необхідні розробки і висунули пропозиції щодо розвитку події в ситуації, сформулювали стратегію рольової поведінки; взяли участь у спільному обговоренні особистих дій, а також інших учасників (за потреби кожний студент обстоює власну точку зору, аргументовано доводить її). Зразки таких семінарів описані в основній літературі. Захист плану семінару, фрагмента його проведення виконується на лабораторних заняттях.

Питання для самоконтролю

1. Сутність, специфіка, основні вимоги до семінару.
2. Організаційна технологія загальнокласичного семінару.
3. Семінар у системі проблемного навчання.
4. Семінар у системі модульного навчання.
5. Семінар у системі ігрового навчання.
6. Спільне і специфічне семінару і лабораторної роботи.

Тести

1. Найефективніша практична форма контролю знань така: а) лабораторна робота; б) консультація; в) семінар; г) навчальна практика.
2. За інноваційною технологією семінари у вигляді ділової гри — це: а) диспути; б) ситуації; в) КВК; г) факти; д) парадокси.
3. Ефективність семінару залежить від підготовленості: а) студентів; б) викладача; в) викладача і студентів; г) групи загалом; д) аудиторії для заняття.
4. Семінар за класичною організаційною технологією — це: а) семінар-диспут; б) обговорення рефератів; в) семінар “запитання-відповідь”;

5. Зазначте, до якого семінару належить правило творчого слухання “Не давайте порад, поки Вас не попросять”: а) КВК; б) “Що? Де? Коли?”; в) дискусії; г) “запитання-відповідь”.
6. Вимога достатньої підготовки (не менше 70%) студентів групи до заняття належить до проведення такої форми семінару: а) запитань і відповідей; б) прес-конференції; в) дискусії.
7. Основний недолік проведення дидактичної гри “Що? Де? Коли?” такий: а) психолого-педагогічна спрямованість; б) імпровізація; в) відсутня творчість; г) артистичність.

Література: основна [10; 16; 18; 33; 42];
додаткова [25; 31; 40; 52; 60]

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Важливою складовою підготовки спеціаліста є діагностика його самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Головними *компонентами* контролю є перевірка (виявлення рівня знань, умінь та навичок); оцінка (вимірювання на основі відповідних критеріїв рівня знань, умінь та навичок); облік (фіксування результатів на відповідних носіях). Діагностика навчання передбачає відповідні *принципи*: індивідуального характеру, систематичності, тематичності, єдності вимог, об'єктивності, всебічності та ін.

За допомогою самостійного контролю знань розв'язуються такі завдання: виявлення готовності особистості до сприймання, усвідомлення і засвоєння фінансово-економічних знань; отримання інформації про характер самостійної роботи у процесі аудиторного та позааудиторного навчання; визначення ефективності організаційної технології навчання; виявлення правильності обсягу і глибини особистісного засвоєння знань, умінь та навичок. Міжсесійний контроль за самостійною роботою майбутніх спеціалістів-викладачів із дисципліни “Методика викладання фінансово-економічних дисциплін” включає поточний модульний контроль за бально-рейтинговою системою: **Модуль 1.** Письмове та усне опитування. **Модуль 2.** Захист підготовлених лекцій та семінару. Підсумковий контроль — **залік**. Питання на залік додаються в загальному плані як “Контрольні питання”.

У процесі вивчення курсу студенти пишуть реферати. Науковцями визначено, що **контрольна робота (реферат)** — це короткий специфічний для навчального курсу виклад змісту організації та

методики викладання фахових фінансово-економічних дисциплін з урахуванням психолого-педагогічних явищ проблемної або навчальної теми.

Основні вимоги до роботи:

- повнота та об'єктивність інформації про досліджувані явища;
- повнота відображення основних компонентів її змісту;
- доступність сприймання тексту як за змістом, так і за логікою визначення основних проблем;
- доступність мови викладу;
- авторське ставлення, особиста точка зору на питання роботи.

Структура контрольної роботи (реферату): перша сторінка (див. зразок); зміст (вступ, 1–3 питання, висновки, літературні джерела (10–12); за потреби додатки).

Технологічні етапи організації та методики підготовки роботи: визначення теми та змісту; аналіз одержаної інформації (грунтовне, всебічне та глибоке вивчення фактів, положень та висновків з проблеми; теоретичне та аналітико-синтетичне опрацювання дослідження); оформлення роботи (загальні вимоги, обсяг — 0,5 друкованих сторінок). Студенти заочної форми навчання за вказівкою викладача можуть виконувати контрольні роботи у двох видах: або ґрунтовне теоретичне дослідження зі спиранням на практику, або практично-теоретичне виконання роботи за варіантами. Варіант контрольної роботи за загальною технологією дослідження студент визначає за номером свого прізвища в журналі або в заліковій відомості.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (РЕФЕРАТИВ)

1. Методологія дидактики вищої школи.
1. Сучасні методологічні закономірності дидактики.
2. Основні методологічні категорії дидактики.
3. Україна і Болонський процес.
4. Основні зарубіжні дидактичні концепції.
5. Організаційна технологія навчання у вищих навчальних закладах країн Західної Європи.
6. Дидактичні основи сучасної вищої освіти у США.
7. Дидактичний аспект навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі України.
8. Педагогічна технологія навчального процесу у вищому навчальному закладі України.
9. Облік результатів підготовки спеціаліста.

10. Пояснювально-ілюстративне навчання у вищій школі.
11. Організація, методика проблемного навчання у вищій школі.
12. Модульне навчання.
13. Структура навчального процесу у вищій школі.
14. Загальні дидактичні закономірності та принципи навчання.
15. Об'єктивні та суб'єктивні аспекти інтенсифікації процесу навчання в вищих навчальних закладах України.
16. Гуманістична спрямованість методики викладання.
17. Професійно-методична компетентність викладача.
18. Педагогічні здібності викладача.
19. Педагогічна техніка викладача.
20. Педагогічна ситуація у викладацькій діяльності.
21. Самовдосконалення викладача вищого навчального закладу.
22. Лекція — основна форма організації навчання у вищому навчальному закладі.
23. Семінар у системі форм навчання вищої школи.
24. Лабораторна робота, консультація, залік, іспит у навчальному процесі вищого навчального закладу України.
25. Тезаурус дидактичних методів і засобів.
26. Методи організації та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності у вищому навчальному закладі.
27. Методи організації і самоорганізації навчання у вищій школі.
28. Внутрішня педагогічна техніка викладача.
29. Зовнішня педагогічна техніка викладача.
30. Мовлення — показник загальної культури особистості викладача.
31. Умови ефективності, шляхи вдосконалення професійного мовлення викладача.
32. Педагогічне спілкування у вищому навчальному закладі: сутність, основні чинники ефективності.
33. Професійно-педагогічний стиль спілкування викладача.
34. Управлінський стиль спілкування викладача.
35. Інноваційні технології викладання фахових дисциплін.
36. Методичні підходи до змісту та характеру викладання обліково-економічних дисциплін.
37. Формування понятійного апарату викладання фінансово-економічних дисциплін.
38. Система добору та опрацювання інформації для викладання фундаментальних обліково-економічних дисциплін.

39. Організація роботи викладача спеціальних дисциплін.
40. Сучасна методика проведення семінарських і практичних занять з обліково-економічних дисциплін.
41. Форми організації контролю знань і особливості їх застосування до викладання обліково-економічних дисциплін.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Методологія дидактики вищої школи: історія і сучасність.
2. Дидактичні ідеї, які забезпечують упровадження інноваційних технологій навчання.
3. Основи навчання у вищій школі згідно з Болонською декларацією.
4. Дидактична концепція Д. Дьюї.
5. “Я-концепція” К. Роджерса в сучасному процесі навчання у вищій школі.
6. Теорія самоактуалізації А. Маслоу.
7. Когнітивна теорія Ж. Піаже.
8. Особливості методики навчання у вищих навчальних закладах США.
9. Основні аспекти методики викладання у вищих навчальних закладах країн Західної Європи.
10. Основні етапи навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі.
11. Організація, методика проведення заліків, іспитів у вищих навчальних закладах.
12. Рівні опанування дидактики вищої школи.
13. Пояснювально-ілюстративне навчання у вищому навчальному закладі: зміст, методика проведення.
14. Методи, прийоми ефективності проблемного навчання у вищій школі.
15. Інноваційні методики модульного навчання у вищій школі.
16. Організація, методика бально-рейтингової системи навчання.
17. Загальна характеристика основних компонентів навчального процесу у вищій школі.
18. Загальні дидактичні закономірності викладання.
19. Основні принципи викладання.
20. Умови та шляхи інтенсифікації навчання у вищій школі.

21. Демократизм, гуманізм у системі методів навчання у вищому навчальному закладі.
22. Структура професійно-методичної компетентності викладача.
23. Методика формування педагогічних здібностей викладача.
24. Шляхи ефективності формування педагогічної техніки викладача.
25. Методика подолання педагогічних ситуацій у викладацькій діяльності.
26. Організація, методики самовдосконалення викладача вищого навчального закладу.
27. Сутність, структура, типи навчальних лекцій.
28. Методика добору інформації для навчальної лекції.
29. Проблемна лекція: специфіка, методика проведення.
30. Організація, методика підготовки та проведення лекції-діалогу.
31. Семінар у системі форм навчального процесу у вищій школі.
32. Семінар у формі усних виступів та обговорення питань.
33. Організація, методика підготовки та проведення семінару-диспуту.
34. Специфіка, методика проведення семінару — теоретичної конференції.
35. Семінар у системі модульного навчання.
36. Семінар у системі бально-рейтингового навчання.
37. Методи та засоби навчання у вищій школі.
38. Словесні методи навчання.
39. Методи навчання за рівнем напруженості пізнавальної діяльності.
40. Методи навчання за логікою передавання і сприймання навчальної інформації.
41. Методи стимулювання інтересу до навчання.
42. Методи стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні.
43. Бінарні методи навчання.
44. Методи контролю і самоконтролю в навчанні.
45. Основні методики формування у викладача техніки володіння власним організмом.
46. Методика формування внутрішньої педагогічної техніки викладача.
47. Зовнішня педагогічна техніка викладача як засіб ефективного навчання.
48. Функції мовлення викладача.

49. Методика формування професійного мовлення викладача.
50. Умови ефективності діалогічного спілкування у процесі навчання.
51. Індивідуальний стиль спілкування викладача.
52. Методика навчальної діагностики.
53. Форми контролю навчання та критерії оцінок успішності.
54. Організація, методика управління науково-пошуковою роботою студентів.
55. Професійно-методична компетентність викладача обліково-економічних дисциплін.
56. Умови ефективної праці викладача фундаментальних обліково-економічних дисциплін.
57. Організація та методика викладання обліково-економічних дисциплін.
58. Об'єктивні та суб'єктивні аспекти інтенсифікації процесу викладання спеціальних дисциплін.
59. Система добору та опрацювання інформації як основа викладання обліково-економічних дисциплін.
60. Професійно-методична компетентність викладача спеціальних дисциплін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Законодавчо-нормативна

1. Закон України “Про освіту” /Голос України. — 1996. — 25 квіт.
2. Закон України “Про вищу освіту”. — Харків, 2002.
3. *Державна* національна програма “Освіта” (Україна XXI століття) // Освіта. — 1993. — № 44–46.
4. *Державна* програма розвитку вищої освіти на 2005–2007 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.09.04 № 1183.
5. *Концепція* національного виховання //Освіта. — 1994. — 26 жовт.
6. *Положення* про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту): Постанова Кабінету Міністрів України від 20.01.98 № 65/Я. Я. Болюбаш. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. — К., 1997.
7. *Про затвердження* Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України

на 2004–2005 роки: Наказ міністра освіти і науки України від 23 січня 2004 р.

8. *Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу*: Наказ міністра освіти і науки України від 23 січня 2004 р. № 48.

Основна

9. *Абрамян В. У.* Театральна педагогіка. — К., 1996.
10. *Аксьонова О. В.* Методика викладання економіки. — К., 1998.
11. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої освіти України. — К., 2002.
12. *Афонин А. С.* Вхождение в бизнес и ценообразование. — К., 1997.
13. *Бабич Н. Д.* Основи культури мовлення. — Львів, 1990.
14. *Байденко В. И.* Болонский процесс: структурная реформа высшей школы. — М., 2002.
15. *Болюбаш Я. Я.* Організація навчального процесу у вищих закладах освіти. — К., 1997.
16. *Вербицький А. А.* Активное обучение в высшей школе. — М., 1991.
17. *Вульсон Б. Л., Малькова З. А.* Сравнительная педагогика. — М., 1996.
18. *Галузинський В. М., Євтух М. Б.* Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні. — К., 1995.
19. *Георгиева Т. С.* Высшая школа США на современном этапе. — М., 1989.
20. *Гриджина М. В.* Финансовый менеджмент. — К., 1999.
21. *Ингенкамп Карлхайну.* Педагогическая диагностика. — М., 1991.
22. *Дьюи Д.* Психология и педагогика мышления. — М., 1997.
23. *Євтух М. Б.* Нові технології навчання. — К., 2003.
24. *Ишмуратова А. Т.* Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів. — К., 1996.
25. *Киричук В. О.* Філософія освіти: проблеми виховання // Нові технології навчання. — К., 1997.
26. *Коротяєв Б. Г., Гришин Є. О., Устенко О. А.* Педагогіка вищої школи. — К., 1990.
27. *Корсак К. В.* Світова вища освіта. — К., 1997.
28. *Литтл Брюс А.* Высшее образование в США. — Симферополь, 1997.

29. *Маслоу А.* Самоактуалізація личности и образование. — К., 1994.
30. *Найдьонов І. М.* Навчально-методичний комплекс дисципліни “Основи психології і педагогіки”: Навч. посіб. — К., 2005.
31. *Найдьонов І. М., Ігнатюк А. І.* Методика викладання фінансово-економічних дисциплін: Навч. посіб. — К., 2002.
32. *Найдьонов І. М., Ігнатюк А. І.* Методика викладання фінансово-економічних дисциплін: Навч. посіб. — 2-ге вид. із змін. та допов. — К., 2005.
33. *Ніколаєнко С. М.* Стратегія розвитку освіти України. — К., 2006.
34. *Педагогічна майстерність: Підручник / За ред. І. А. Зязюна.* — К., 1997.
35. *Педагогіка вищої школи.* — К., 1992.
36. *Пиаже Ж.* Избранные психологические труды. — М., 1994.
37. *Підласий І. П.* Діагностика та експертиза педагогічних проєктів. — К., 1998.
38. *Примак Т. О.* Економіка підприємств. — К., 2003.
39. *Розенберг Н. М.* Измерения в дидактике. — К., 1985.
40. *Стоунус З.* Психопедагогика: Психологическая теория и практика обучения. — М., 1984.
41. *Самаріна С.* Нові технології навчання. — К., 2004.
42. *Сучасна економічна освіта: Україна і Болонський процес.* — К., 2006.

Додаткова

43. *Андрущенко В.* Модернізація вищої освіти України в контексті Болонського процесу // Освіта. — 2004. — № 23. — 12–19 трав.
44. *Головатий М. Ф.* Європейська й українська освіта — де точки єднання? // Персонал. — 2004. — № 3.
45. *Євтух М. Б.* Проблеми освіти. — К., 2003.
46. *Журавський В. С.* Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. — К., 2002.
47. *Коломінський Н. Л.* Психологія менеджменту в освіті. — К., 2000.
48. *Корсак К.* Нова українська мрія — європейський освітній простір // Освіта і управління. — 2003. — № 2.
49. *Кочетков В. Н.* Анализ банковской деятельности: теоретико-прикладной аспект. — К., 1999. — 192 с.

50. *Кремінь В., Табачник Д., Ткаченко В.* Україна: проблеми само-реалізації. — К., 2003.
51. *Ляшенко О. І.* Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія. — 2005. — № 1.
52. *Методика* составления рейтинга // Деньги. — 1995. — № 38.
53. *Найдьонов І. М.* Болонський процес: культурологічні парадигми // Освіта і управління. — 2004. — № 2.
54. *Найдьонов І. М.* Європейський вибір української вищої освіти // Персонал. — 2005. — № 2.
55. *Парламентські* слухання з проблем розвитку вищої освіти // Освіта. — 2004. — № 23. — 12–19 трав.
56. *Пебро М.* Международные экономические, валютные и финансовые отношения. — М.: Прогресс Универс, 1994.
57. *Риски* в современном бизнесе / П. Г. Грабовой, С. Н. Петрова, С. И. Полтавцев и др. — М.: Альянс, 1994.
58. *Сидоренко С. І.* Нова ініціатива ЮНЕСКО: етичні й моральні виміри для вищої освіти і науки // Педагогіка і психологія. — 2005. — № 2.
59. *Спицын І. О., Спицын Я. О.* Маркетинг в банке. — Тернополь; К., 1993.
60. *Тесты* и методика деловых игр для менеджера. — К., 1994.
61. *Унковская Т. Е.* Финансовое равновесие предприятия. — К., 1997.
62. *Хащенко В. А.* Модель суб'єктивного економічного благополучія // Психол. журн. — 2005. — № 3.
63. *Шевченко Т. І.* Современные дидактические концепции в образовании. — К., 1999.
64. *Шіллер Р. І.* Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення. — К.: Наук. думка, 1998.
65. *Щёкин Г. В.* Основы кадрового менеджмента: Учебник. — 3-е изд., перераб. и доп. — К., 2003.
66. *Щокін Р. Г.* Соціально-економічний розвиток // Персонал. — 2004. — № 2.
67. *Ющенко В. А., Лисицький В. І.* Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні. — К., 1998.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Методика викладання фінансово-економічних дисциплін”.....	5
Зміст дисципліни “Методика викладання фінансово-економічних дисциплін”.....	6
Методичні рекомендації щодо проведення семінарських занять.....	11
Методичні рекомендації щодо проведення практичних і лабораторних занять.....	14
Методичне забезпечення самостійної роботи студентів.....	18
Методичне забезпечення контролю знань.....	37
Тематика контрольних робіт (рефератів).....	38
Контрольні питання.....	40
Список літератури.....	42

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *А. А. Карпова*
Комп’ютерне верстання *Н. М. Музиченко*

МАУП

Зам. № ВКЦ-3049

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП